



УДК 378.046.4

Гузенков С. Г., Сирцова О. М.

ІННОВАЦІЙНИЙ СКЛАДНИК У ДІЯЛЬНОСТІ
ЗАКЛАДІВ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Стаття присвячена аналізу інноваційного складника досвіду діяльності інститутів, який презентований на міжнародних виставках за останні три роки (2012–2014 рр.).

У статті викладено матеріали, отримані в ході аналізу змісту офіційних каталогів виставок. У ході дослідження визначено долю заходів, проведених закладами післядипломної педагогічної освіти, під час виставок та встановлено наявність позитивної динаміки кількісних змін та факт домінування заходів теоретичного характеру, що дотично свідчить про роль цих закладів як центрів науково-дослідної діяльності на місцях.

Ключові слова: інноваційний складник, міжнародна виставка, кількісний аналіз заходів, презентація досвіду, післядипломна педагогічна освіта.

У 2014 р. системі післядипломної педагогічної освіти виповнилося 75 років [Детальніше: 8; 9; 10; 16]. Того ж року в жовтні на офіційному веб-сайті Міністерства освіти і науки для громадського обговорення було розміщено "Проект Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 років". У цьому проекті, зокрема, передбачена демонополізація й урізноманітнення системи післядипломної педагогічної освіти (надалі – ППО) [15]. Тобто, поставлено питання про майбутнє обласних інститутів у реформованій системі освіти України. У контексті майбутніх змін доцільним видається проаналізувати різні аспекти діяльності закладів ППО, у тому числі інноваційної. Результати проведеного аналізу дадуть змогу як ретельніше оцінити місце закладів післядипломної педагогічної освіти в системі освіти, так і їх інноваційний потенціал.

Серед учених, які вели дослідження щодо запровадження інновацій в освіті, слід відзначити праці І. Бега, Л. Даниленка, І. Дичківської, О. Попової, А. Пригожина, В. Сластьоніна, А. Хуторського. Інноваційність стала сьогодні одним із головних трендів розвитку освіти про що свідчать, зокрема, назви публікацій та розділів окремих робіт: "Інноваційність – важлива ознака сучасної освіти" [18, с. 85]; "Інновації в освіті – основа модернізації галузі в сучасних умовах" [17], "Інноваційність – важлива складова розбудови сучасного освітнього простору в регіоні" [19], "Готовність до інноваційної діяльності як важлива професійна якість педагога" [7, с. 7–8]. Дослідники проблем педагогічної інноватики (О. Арламов, М. Бургін, В. Журавльов, Н. Юсуфбекова, А. Ніколс та ін.) намагаються співвіднести поняття нового в педагогіці з такими характеристиками, як корисне, прогресивне, позитивне, сучасне,

передове. Проблеми інновацій у системі післядипломної педагогічної освіти присвячені праці С. Мірошника, В. Хименця, О. Удада та ін.

Розкриттю понять "інновація" та "інноваційна діяльність" у практичній діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти присвячена наша публікація. Її новизна полягає в тому, що вперше здійснено якісний та кількісний аналіз інноваційного складника діяльності закладів післядипломної педагогічної освіти на основі практичних проєктів, представлених на міжнародних виставках з метою ознайомлення з ними широкого кола громадськості, де під інноваційною діяльністю ми розуміємо процес внесення якісно нових елементів у освіту [14, с. 95].

Для педагогіки як науки про виховання, освіту і навчання, якій протягом довгого періоду часу було притаманне педагогічне новаторство як оновлення освітньої системи, провідним і визначальним критерієм її життєздатності, відповідності соціальним запитам і потребам, конкурентноспроможності є інноваційність. Зокрема, В. Загвязинський вважає, що нове в педагогіці – це не лише ідеї, підходи, методи, технології, які в таких поєднаннях ще не були висунені або ще не були використані, а й той комплекс елементів чи окремі елементи педагогічного процесу, які мають у собі прогресивне начало, що надає змогу під час зміни умов і ситуацій ефективно розв'язувати завдання виховання та освіти.

Ми погоджуємося із визначенням, яке запропоноване директором Інституту інноваційних технологій та змісту освіти МОН, професором О. Удодом: "Інновацію варто розглядати як реалізоване нововведення в освіті – у змісті, методах, прийомах і формах навчальної діяльності та виховання особистості (методиках, технологіях), у змісті та формах організації управління освітньою системою, а також в організаційній структурі закладів освіти, у засобах навчання і виховання та у підходах до соціальних послуг в освіті, що суттєво підвищує якість, ефективність та результативність навчально-виховного процесу" [17].

Водночас, термін "інновації" досить широко використовується і наповнюється різним змістом. Зокрема, можна виділити такі рівні трактування терміна:

1. Нормативно-адміністративний, тобто тлумачення його суті в законодавчих та нормативних документах, що регламентують здійснення інноваційної діяльності Закони України "Про інноваційну діяльність" (від 04.07.02 р. № 40-IV), "Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні" (від 16.01.03 р. № 433-IV), накази Міністерства освіти і науки України "Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності" (від 07.11.00 р. № 522), "Про затвердження Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад" (від 20.02.02 р. № 114), "Про затвердження Положення про здійснення моніторингу виконання інноваційних проєктів за пріоритетними напрямками діяльності технологічних парків" (від 17.04.03 р. № 245) та інших.

2. Академічний – тлумачення терміна в публікаціях (наукового та науково-методичного характеру) науковців системи вищої освіти [1, с. 12–18] та інститутів післядипломної педагогічної освіти [6].

3. Практичний – тлумачення терміна організаторами виставок [17] та їх учасниками в назвах та змісті проведених заходів.

Для розкриття теми нами був проведений аналіз досвіду діяльності інститутів, який вони презентували на міжнародних виставках за останні три роки (2012–2014 рр.).

Щороку в Україні проходять дві виставки "Сучасні освітні заклади" та "Інноватика в сучасній освіті", які мають статус міжнародних. Кожна з них передбачає як проведення конкурсів, так і презентацію досвіду роботи освітніх установ.

Обидва заходи користуються увагою з боку влади та громадськості. Про це, зокрема, свідчить наявність привітань учасникам виставки, надруковані на перших сторінках офіційних каталогів, від високопосадовців держави. Так, серед тих, хто надсилав вітання протягом 2012–2014 рр. є: Голова Верховної Ради України, Прем'єр-міністр України, міністр освіти, президент Національної академії педагогічних наук, директор Інституту інноваційних технологій та змісту освіти МОН України тощо [Детальніше: 4, с. 2–3; 3, с. 2–6; 5, с. 2–5; 13, с. 2–5; 11, с. 2–5; 12, с. 2–7].

Джерелами інформації стали офіційні каталоги виставок. Поза увагою лишилися конкурсні проєкти. Для дослідження були відібрані заходи (презентації, конференції, круглі столи, майстер-класи), що їх проводили учасники безпосередньо під час роботи виставок.

На першому етапі визначено долю заходів, проведених закладами післядипломної педагогічної освіти під час виставок, від загальної їх кількості (табл. 1).

Таблиця 1

Заходи, проведені інститутами післядипломної педагогічної освіти (інститутами ППО)

	Сучасні заклади освіти			Інноватика в сучасній освіті		
	Загалом	Інститути ППО	%	Загалом	Інститути ППО	%
2014	48	15	31,3	28	6	21,4
2013	61	14	23	47	12	25,5
2012	60	15	25	56	11	19,6

Із даних таблиці 1 видно, що доля заходів, проведених інститутами післядипломної педагогічної освіти, у рамках двох виставок коливається в межах від 19 до 30% та має тенденцію до збільшення. Якщо

врахувати, що учасниками є заклади освіти всіх рівнів (від дошкільної до післядипломної), то показники є досить вагомими.

На другому етапі проаналізовані види заходів, які були організовані закладами післядипломної педагогічної освіти, протягом розглянутого періоду (табл. 2).

Таблиця 2

Види заходів, організованих інститутами ППО у 2012–2014 рр.

Захід	Інноватика в сучасній освіті		Сучасні заклади освіти	
	Кількість	%	Кількість	%
Круглий стіл	14	48,3	27	61,4
Семінар	4	13,8	8	18,2
Доповідь	1	3,4	0	0
Конференція	1	3,4	4	9,1
Презентація	8	27,6	3	6,8
Майстер-клас	1	3,4	2	4,5
ЗАГАЛОМ	29	100	44	100

Таким чином, переважна більшість заходів була присвячена публічному обговоренню певних педагогічних проблем (круглі столи, семінари, доповіді, конференції). Про це свідчить їх доля від загальної кількості заходів: на виставці "Інноватика в сучасній освіті" – 69% від загальної кількості, а на виставці "Сучасні заклади освіти" – 88,6%. Доля заходів практичного характеру (презентацій досвіду роботи, майстер-класів) становить відповідно 31% та 11,3%.

Слід урахувати, що обласні інститути післядипломної педагогічної освіти виконують на місцях роль центрів, які проводять роботу науково-дослідного та науково-методичного характеру, чим і можна пояснити переважання заходів теоретичного характеру.

Третій етап – аналіз тематики заходів, організованих закладами післядипломної педагогічної освіти. Шляхом формалізації та групування всі заходи були розподілені за такими напрямками: забезпечення та реалізація Державного стандарту, інновації в освіті, запровадження інформаційно-комунікаційних технологій та окремі теоретичні проблеми розвитку освіти (табл. 3).

Таблиця 3

Тематика заходів, проведених інститутами ППО у 2012–2014 рр.

Тема	Інноватика в сучасній освіті		Сучасні заклади освіти	
	Кількість	%	Кількість	%
Державний стандарт	3	10,3	1	2,3
Інновації в освіті	13	44,8	13	29,5
ІКТ в освіті	4	13,8	11	25
Розвиток освіти	9	31	19	43,2
ЗАГАЛОМ	29	100	44	100

Із даних таблиці 3 видно, що майже кожен другий-третій захід пов'язаний із проблемами впровадження освітніх інновацій.

На наступному етапі було проаналізовано зміст найбільших груп виділених тем.

Так, на основі аналізу тем, у назві яких була заявлена інноваційна проблематика, можна зробити висновки про зміст основних напрямів розуміння терміна "інновація" науково-педагогічними та методичними працівниками системи ППО. Зокрема, представлені проекти стосувалися інновацій в системі управління освітою, в освітньому просторі регіону, у роботі окремого навчального закладу та в підготовці педагогічних кадрів в системі післядипломної освіти (табл. 4).

Таблиця 4

Класифікація представлених інститутами ППО тем інновацій за сферою розповсюдження та видами діяльності

Інновації	Інноватика в сучасній освіті		Сучасні заклади освіти	
	Кількість	%	Кількість	%
В управлінні освітою	3		4	
Діяльності навчального закладу	2		2	
Підготовці педагогічних кадрів	2		4	
В освітньому просторі регіону	6		3	
ЗАГАЛОМ	13		13	

Як видно із даних таблиці 4, проекти, пов'язані із інноваціями, представлені закладами післядипломної педагогічної освіти, стосувалися переважно розбудови освітнього простору регіону, управління освітою та підготовки педагогічних кадрів.

В іншій великій групі тем заходів – теоретичні і практичні проблеми розвитку освіти – простежується певна специфіка, притаманна кожній із виставок.

Так, на виставці "Інноватика в сучасній освіті" заклади післядипломної педагогічної освіти протягом досліджуваного періоду презентували теми, пов'язані із освітою в регіоні: підходи та принципи побудови освітнього простору, орієнтири розвитку освіти, проблеми виховної роботи.

Більш широкий діапазон тем був представлений інститутами післядипломної педагогічної освіти на виставці "Сучасні заклади освіти". Зокрема, протягом трьох років обговорювалися ряд тем теоретичного характеру, пов'язаних із тенденціями розвитку світової та вітчизняної освіти, реформуванням освітньої галузі, філософією післядипломної педагогічної освіти, роллю інститутів у підготовці кадрів (7 із 19). Значна група тем стосувалася презентації досвіду в розвитку професійної компетентності та майстерності педагогічних кадрів (7 із 19).

Проведений аналіз участі закладів післядипломної педагогічної освіти в міжнародних виставках, дозволяє зробити ряд висновків.

По-перше, про високу активність зазначених вище установ свідчить кількість заходів, проведених у межах двох виставок. Так, у 2012–2014 рр. заходи, організовані закладами післядипломної педагогічної освіти, складали від 1/5 до 1/3 від загальної кількості.

По-друге, переважна більшість організованих заходів мала характер обговорення теоретичних проблем. Презентація практичних проектів, досвіду роботи тощо коливалася в зазначений період від 1/10 до 1/3 від загальної кількості заходів.

Аналіз за формальною ознакою дає можливість твердити, що в зазначений період у межах 30–40% заходів у назві мали згадку про інноваційність. Серед них основними темами були: інновації в побудові освітнього простору регіону, управлінні освітою, діяльності окремого навчального закладу та підготовці педагогічних кадрів у системі післядипломної педагогічної освіти.

Отримані результати можуть бути використані як у громадських та фахових дискусіях із приводу реформування системи післядипломної педагогічної освіти, так і під час прийняття відповідних управлінських рішень.

Водночас, лише якісний аналіз змісту проведених заходів та публікацій дозволить зробити остаточні висновки про відповідність та невідповідність розуміння інноваційних тенденцій та подальшу долю системи.

Використані джерела

1. Дубасенюк О. А. Інновації в сучасній освіті / О. А. Дубасенюк // Інновації в освіті: інтеграція науки і практики: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 12-28.
2. Зубаха О. Г., Архипенко Л. М. Сторінки історії Дніпропетровського інституту удосконалення вчителів / О. Г. Зубаха, Л. М. Архипенко – Дніпропетровськ, 1999. – 104 с.
3. Інноватика в сучасній освіті. П'ята виставка-презентація. Офіційний каталог. – К. : Виставковий світ, 2013. – 308 с.
4. Інноватика в сучасній освіті. Четверта виставка-презентація. Офіційний каталог. – К. : Виставковий світ, 2012. – 160 с.
5. Інноватика в сучасній освіті. Шостий міжнародний форум. Офіційний каталог. – К. : Виставковий світ, 2014. – 256 с.
6. Інновації як основа змін освітньої практики. Інформаційно-методичний збірник / Упорядник Г.О. Сиротенко. – Полтава : ПОППО, 2005. – 160 с.
7. Інноваційна діяльність педагога: від теорії до успіху. Інформаційно-методичний збірник / Упорядник Г. О. Сиротенко. – Полтава : ПОППО, 2006. – 124 с.
8. Комунальний заклад "Запорізький інститут післядипломної педагогічної освіти" Запорізької обласної ради. Історія становлення та розвиток: колективна монографія / за ред. В. В. Пашкова, А. І. Павленка, В. Я. Ястребової. – Запоріжжя : Акцент Інвест-трейд, 2014. – 262 с.
9. Крисюк С. В. Розвиток післядипломної освіти педагогічних кадрів в Україні (1944–1995 рр.) / С. В. Крисюк – Л. : ЛОНМІО, 1997. – 208 с.
10. Крисюк С. В. Становлення та розвиток післядипломної освіти педагогічних кадрів в Україні (1917–1941 рр.) / С. В. Крисюк – К. : УПККО, 1995. – 120 с.
11. Міжнародна виставка "Сучасні заклади освіти – 2013". Офіційний каталог виставки. – К. : Виставковий світ, 2013. – 360 с.
12. Міжнародна виставка "Сучасні заклади освіти – 2012". Офіційний каталог виставки. – К. : Виставковий світ, 2012. – 360 с.
13. Міжнародна виставка "Сучасні заклади освіти – 2014". Офіційний каталог виставки. – К. : Виставковий світ, 2014. – 396 с.

14. Освітній менеджмент: Навчальний посібник / За ред. Л. Даниленко, Л. Карамушки. – К. : Шкільний світ, 2003. – 400 с.
15. Проект Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 років. // [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України : [офіційний веб-сайт]. – Електронні данні. – Режим доступу до ст. : <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797/>.
16. Сігаєва Л. Є. Система підвищення кваліфікації вчителів в Україні в 20–30-ті рр. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата пед. наук : спец 13.00.01– "Загальна педагогіка та історія педагогіки" / Лариса Євгеніївна Сігаєва. – К., 1998. – 18 с.
17. Удод О. А. Інновації в освіті – основа модернізації галузі в сучасних умовах // [Електронний ресурс] / О. А. Удод // Сьомий міжнародний форум "Інновації в сучасній освіті – 2015" : [офіційний веб-сайт]. – Електронні данні. – Режим доступу до ст. : Режим доступу : <http://innovosvita.com.ua/index.php/uk/results/catalogue/24>
18. Химинець В. В. Інноваційна освітня діяльність / В. В. Химинець – Тернопіль : Мандрівець, 2009. – 360 с.
19. Химинець В. В. Інноваційність – важлива складова розбудови сучасного освітнього простору в регіоні // [Електронний ресурс] / В. В. Химинець // Закарпатський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти : [офіційний веб-сайт]. – Електронні данні. – Режим доступу до ст. : <http://zakinppo.org.ua/institut/navchalnometodichna-robota/1909-innovacijnist-vazhliva-skladova-rozbudovi-suchasnogo-osvitnogo-prostoru-v-regioni>

Guzenkov S., Syrtsova O.

THE INNOVATIVE COMPONENT OF THE REGIONAL INSTITUTES OF THE POST-GRADUATE EDUCATION' EXPERIENCE

The article is devoted to the analyzes of the innovation component of the experience of institutions that presented at the international exhibition "Modern educational establishments" and "Innovation in modern education" during the last three years (2012-2014 years.). The methodological bases of research are the general scientific theory and methods, and methods of quantitative data research.

The materials which were received during the analysis of the content of official exhibition catalogs have been presented in the article.

Under the innovative component of the Postgraduate Education institution's activities post-graduate teacher education meant realized innovations in education.

During the researches the fate of the events were determined which conducted by institutions of the postgraduate pedagogical education. During exhibitions of the positive dynamics of quantitative changes and the fact of the domination of events of the theoretical character which directly evidence of the role of these institutions as centers of scientific and research activities in the field.

The analysis on the formal basis has given the opportunities to state that the period within 30-40% of the events in the title had the memory about innovativeness. The most actual are the topics which related to the introduction of innovative educational environment at regional level. The widest range of topics submitted by Institutes of Postgraduate Education at the exhibition "Modern educational establishments".

During three years a number of topics has been discussed which related with tendencies of the development of the world and national education, reformation of the educational sector, the philosophy of postgraduate pedagogical education and the role of institution's teacher's training.

The results of the research can be used both in public and professional discussions about the reform of the system of postgraduate education and in making of the relevant management's decisions.

Key words: *innovative component, international exhibition, quantitative analysis of events, presentation of experience.*

Стаття надійшла до редакції 24.09.2015